

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

1959 · 50 · 2009

CZWARTA SEKCJA

SPRAWA STOCHŁAK przeciwko Polsce

(Skarga nr 38273/02)

WYROK

STRASBURG

dn. 22 września 2009 r.

PRAWOMOCNY

dn. 22.12.2009 r.

Wyrok ten podlega korekcie wydawniczej.

W sprawie Stochlak przeciwko Polsce,

Europejski Trybunał Praw Człowieka (czwarta sekcja), jako Izba składająca się z następujących sędziów:

Nicolas Bratza, *przewodniczący*,

Lech Garlicki,

Giovanni Bonello,

Ljiljana Mijović,

Ján Šikuta,

Mihai Poalelungi,

Nebojša Vučinić, *sędziowie*,

i Fatoş Aracı, *Wice - Kanclerz Sekcji*,

Obradując na posiedzeniu niejawnym w dniu 1 września 2009 r.,

Wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu :

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (nr 38273/02) wniesionej w dniu 17 października 2002 roku przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka na podstawie artykułu 34 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności („Konwencja”) przez obywatela polskiego Pana Wojciecha Stochlaka („skarżący”). -/-

2. Skarżący był reprezentowany przez Panią Elżbietę Opalską, adwokata praktykującego w Warszawie. Rząd polski („Rząd”) był reprezentowany przez jego pełnomocnika Pana Jakuba Wołasiewicza, z Ministerstwa Spraw Zagranicznych. -/-

3. Skarżący zarzucił w szczególności naruszenie artykułów 8 i 6 § 1 Konwencji z powodu beczynności władz krajowych w egzekucji decyzji sądów nakazujących powrót jego córki do stałego miejsca zamieszkania w Kanadzie. -/-

4. W dniu 4 czerwca 2008 r. Przewodniczący czwartej sekcji podjął decyzję o powiadomieniu Rządu o wpłynięciu skargi na podstawie artykułu 8 Konwencji. Na mocy artykułu 29 § 3 Konwencji przyjęto, że sprawa zostanie rozpatrzona w tym samym czasie zarówno, co do dopuszczalności jak i co do meritum. -/-

STAN FAKTYCZNY -/-

I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY -/-

5. Skarżący urodził się w 1956 roku, a od 1985 r. mieszka w Kanadzie. W 1991 roku zawarł związek małżeński z obywatelką polską E.S. W 1993 roku urodziła się ich córka K.S.-/-

A. Urowadzenie córki skarżącego i postępowanie prowadzone przez kanadyjskie organy sądowe. -/-

6. W 1996 roku małżonkowie wyjechali wraz z córką na wakacje do Polski. W czasie tego pobytu, małżonka skarżącego oświadczyła, iż nie chce wracać do Kanady oraz, że podjęła decyzję o pozostaniu wraz z córką na stałe w Polsce. Następnie uprowadziła dziecko i umieściła je w nieznanym skarżącemu miejscu. -/-

7. Skarżący złożył początkowo wniosek o zwrot dziecka do Sądu Rodzinnego w Ontario, który orzeczeniem z dnia 18 grudnia 1996 r. zarządził, że posiadająca status rezydenta Kanady K.S. ma niezwłocznie wrócić do Kanady. -/-

B. Postępowania przez polskimi organami sądowymi. -/-

1. Wniosek o wydanie dziecka -/-

8. Następnie skarżący, powołując się na Konwencję haską dotyczącą cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę sporządzonej w dniu 25 października 1980 r. (zwaną dalej „Konwencją haską”), złożył w polskim Ministerstwie Sprawiedliwości wniosek o zabezpieczenie powrotu córki do kraju. Wniosek wpłynął do ministerstwa w dniu 24 stycznia 1997 r. i został przekazany do Sądu Wojewódzkiego w Warszawie w dniu 28 stycznia 1997 r. Prezes Sądu Wojewódzkiego został zobowiązany do informowania ministerstwa raz w miesiącu o przebiegu postępowania. Sprawa została następnie przekazana do Sądu Rejonowego w Warszawie.

9. W dniu 6 marca 1997 r. Sąd Rejonowy w Warszawie wysłuchał wyjaśnień skarżącego oraz jego małżonki, która odmówiła oddania dziecka. W dniu 7 marca 1997 r. Sąd Rejonowy wydał orzeczenie nakazujące wydanie dziecka skarżącemu z uwagi na fakt, iż nie zachodzi zagrożenie, że powrót dziecka naraziłby je na szkodę fizyczną czy psychiczną w rozumieniu artykułu 13 Konwencji haskiej. Ocenę tę podzielił Sąd Wojewódzki, który postanowieniem z dnia 20 maja 1997 r. oddalił apelację uczestniczki postępowania. -/-

10. W dniu 10 lipca 1997 r. E.S. zaskarżyła to orzeczenie kasacją. W dniu 16 października 1997r. Sąd Najwyższy uchylił zaskarżone orzeczenie z dnia 20 maja 1997 r. i przekazał sprawę do sądu wojewódzkiego do ponownego rozpatrzenia. -/-

11. W dniu 27 listopada 1997 r. akta sprawy wpłynęły do kancelarii Sądu Wojewódzkiego w Warszawie. W dniach 23 stycznia, 27 lutego, 9 marca i 14 kwietnia 1998 r. sąd odbył w tej sprawie posiedzenia. Postanowieniem z dnia 17 kwietnia 1998 r. sąd wojewódzki utrzymał orzeczenie z dnia 7 marca 1997 r. nakazujące wydanie dziecka ojcu w mocy. W dniu 7 października 1998 r. Sąd Najwyższy oddalił kasację złożoną przez małżonkę skarżącego. -/-

2. Postępowanie wykonawcze w postępowaniu cywilnym-/-

12. Skarżący złożył w międzyczasie wniosek o wszczęcie egzekucji cywilnej. W dniu 19 czerwca 1997 r. komornik sądowy z Pruszkowa przekazał akta sprawy do Sądu Rejonowego w Pruszkowie. -/-

13. W dniach 16 lipca i 27 sierpnia 1997 r., Sąd Rejonowy w Pruszkowie przeprowadził rozprawy w celu podjęcia decyzji w przedmiocie wniosku skarżącego o zezwolenie komornikowi na przymusowe odebranie dziecka. Pani E.S. nie stawiała się na rozprawie, przekładając na usprawiedliwienie nieobecności zwolnienia lekarskie. Rozprawa wyznaczona na 24 września 1997 r. nie odbyła się, gdyż akta sprawy zostały przekazane do Sądu Najwyższego. -/-

14. Ponieważ Pani E.S. przedłożyła kopię postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 października 1997 r. sąd rejonowy, w dniu 13 listopada 1997 r. zawiesił postępowanie. -/-

15. W dniu 15 czerwca 1998 r. sąd rejonowy podjął postępowanie. Pani E.S. nie stawiała się na rozprawach w dniach 15 i 20 czerwca 1998 r., przekładając na usprawiedliwienie nieobecności zwolnienia lekarskie.-/-

16. W dniu 20 czerwca 1998 r. sąd rejonowy zawiesił postępowanie uzasadniając decyzję faktem, że skarga kasacyjna zawisła przed Sądem Najwyższym. W dniu 8 października 1998 r. Sąd Wojewódzki w Warszawie oddalił apelację skarżącego. -/-

17. W dniu 13 października 1998 r. skarżący złożył wniosek do sądu rejonowego o przystąpienie do bezzwłocznej egzekucji wyroku nakazującego wydanie jego dziecka. W dniu 4 listopada 1998 r. sąd rejonowy wyznaczył rozprawę na dzień 2 grudnia 1998 r. -/-

18. W dniu 2 grudnia 1998 r. Sąd Rejonowy w Pruszkowie nakazał matce oddanie dziecka ojcu w terminie trzech tygodni od wydania postanowienia. W przeciwnym wypadku, sprawa miała być przekazana do komornika w celu przymusowej egzekucji. W dniu 30 grudnia 1998 r. wyrok uprawomocnił się; nie został on jednak wykonany, gdyż Pani E.S. ukryła dziecko. -/-

19. W dniu 15 października 2001 r. skarżący zwrócił się do kuratora sądowego o przymusowe odebranie dziecka. W dniu 23 stycznia 2002 r., Sąd Rejonowy w Warszawie nakazał kuratorowi wykonanie decyzji w przedmiocie wydania dziecka ojcu. -/-

20. Sąd Okręgowy w Warszawie wyznaczył rozprawę na dzień 19 marca 2002 r. w celu ustalenia miejsca przebywania Pani E.S. Posiedzenie zostało przeniesione na 2 kwietnia 2002 r. z powodu niestawiennictwa wyżej wymienionej. W dniu 2 kwietnia 2002 r. Pani E.S. odmówiła podania miejsca przebywania K.S. -/-

3. Postępowanie karne -/-

21. W marcu 1997 r. skarżący wniósł wniosek o wszczęcie postępowania karnego przeciw swojej małżonce, oskarżając ją o uprowadzenie dziecka. Zarzucał, że od sierpnia 1996 r. uniemożliwiała mu kontakty z K.S. W dniu 27 marca 1997 r. prokurator umorzył sprawę, uznając, że zachowanie małżonki skarżącego nie było bezprawne, zważywszy, że posiadała ona władzę rodzicielską nad małoletnią. W dniu 18 czerwca 1997 r. prokurator okręgowy utrzymał postanowienie o umorzeniu sprawy w mocy. -/-

22. Dowiedziawszy się, że córka przebywa u dziadków ze strony matki, skarżący, w dniu 20 marca 2000 r., złożył zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa uprowadzenia jego córki oraz bezprawnego jej przetrzymywania w nieustalonym miejscu przez rodziców małżonki. W dniu 18 kwietnia 2000 r. prokurator rejonowy umorzył sprawę. Postanowienie to zostało utrzymane w mocy przez prokuratora okręgowego.

23. W dniu 17 lipca 2002 r., prokurator rejonowy przedstawił Pani E.S. zarzut ukrywania miejsca przebywania córki. W dniu 30 września 2002 r., prokurator wniósł akt oskarżenia do Sądu Rejonowego w Warszawie. W dniu 16 marca 2004 r. postępowanie zostało umorzone z uwagi na znikomą szkodliwość społeczną czynu. -/-

4. Inne działania władz polskich mające na celu wydanie córki skarżącemu -/-

24. W dniu 18 listopada 1998 r. Ministerstwo Sprawiedliwości zwróciło się do Prezesa Sądu Wojewódzkiego w Warszawie o nadzór nad postępowaniem egzekucyjnym prowadzonym wobec Pani E.S. Wniosek został ponowiony w dniu 20 kwietnia 2002 r. -/-

25. W dniach 20 listopada 1998 r. i 25 stycznia 1999 r. Ministerstwo Sprawiedliwości zobowiązało policję do wszczęcia poszukiwań córki skarżącego. Miejsce przebywania E.S. i K.S zostało ustalone przez policję; powiadomiono o tym komornika sądowego. Niemniej jednak, wyżej wymienione zmieniły miejsce pobytu zanim komornik sądowy przybył na miejsce. -/-

26. W dniach 18 kwietnia i 14 czerwca 2000 r. Ministerstwo Sprawiedliwości zwróciło się z zapytaniem do Prokuratury Rejonowej w Pruszkowie, czy w ramach postępowania karnego prowadzonego na wniosek skarżącego zostało ustalone miejsce przebywania Pani E.S. Odpowiedź prokuratura była negatywna. -/-

27. W dniu 29 marca 2000 r. Ministerstwo Sprawiedliwości zwróciło się do resortu szkolnictwa z zapytaniem czy K.S. uczęszcza do szkoły. W konsekwencji ustalono, że K.S. nie uczęszcza do żadnej placówki szkolnej znajdującej się w powiatach warszawskim, ostrołęckim, ciechanowskim i radomskim. -/-

28. W dniach 31 października 2000 r., 19 kwietnia, 10 maja i 19 lipca 2001 r. oraz 21 maja, 4 lipca, 28 września, 28 listopada i 3 grudnia 2002 r. Ministerstwo Sprawiedliwości kierowało do Prezesa Sądu Rejonowego w Pruszkowie, komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym w Pruszkowie oraz do Prezesa Sądu Okręgowego w Warszawie zapytania dotyczące przebiegu postępowania. -/-

29. W listopadzie 2002 roku miejsce przebywania E.S. i K.S. zostało ustalone, lecz wyżej wymienione wyprowadziły się zanim władze przybyły na miejsce. -/-

30. W dniu 9 stycznia 2003 r. poszukiwania K.S. zostały powierzone specjalnej jednostce policji. W dniu 23 stycznia 2003 r. odbyło się spotkanie przedstawicieli Ministerstwa Sprawiedliwości, Sądu Okręgowego w Warszawie, Sądu Rejonowego w Warszawie oraz Prokuratury Krajowej mające na celu skoordynowanie poszukiwań K.S. -/-

31. W dniu 11 lutego 2003 r. policja przekazała kuratorowi sądowemu informację, że K.S. znajduje się u dziadków w Warszawie. Kurator powziął odpowiednie kroki w celu zapewnienia obecności psychologa i psychiatry w czasie wydania dziecka. -/-

5. Inne działania skarżącego mające na celu wydanie córki -/-

32. W czasie trwania postępowań, skarżący był całkowicie pozbawiony możliwości kontaktu z córką przez małżonkę, która odmawiała wydania mu dziecka. Zwracał się o pomoc do właściwych organów polskich (szczególnie do komendanta policji oraz do prokuratora), jak również do prywatnych agencji detektywistycznych. Jednak poszukiwania okazały się bezskuteczne. -/-

33. W dniu 6 grudnia 2000 r. Departament Współpracy Międzynarodowej Ministerstwa Sprawiedliwości poinformował skarżącego o niewykonaniu przez komornika sądowego postanowienia sądu rejonowego z dnia 7 marca 1997 r. -/-

34. W związku z złożoną przez skarżącego skargą do komendanta policji, został on poinformowany w dniu 19 grudnia, 2001 r., że służby podjęły szereg działań, w szczególności rozesłały zdjęcia dziewczynki w

celu ustalenia jej miejsca przebywania, lecz działania te nie przyniosły oczekiwanego rezultatu. -/-

35. W dniu 22 lutego 2002 r. komendant policji poinformował skarżącego, że sprawa jest prowadzona pod szczególną kontrolą. -/-

36. W dniu 8 kwietnia 2002 r. sąd rejonowy zwrócił się do prokuratora rejonowego o podjęcie niezbędnych działań mających na celu ustalenie miejsca przebywania dziewczynki. Podobny wniosek został wystosowany w dniu 12 czerwca 2002 r. -/-

37. W latach 2002-2003 skarżący nawiązał kontakt z władzami kanadyjskimi w Ontario, a szczególnie z przedstawicielami policji federalnej, Ministerstwa Sprawiedliwości i Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Następnie zorganizowano spotkanie właściwych organów polskich i kanadyjskich mające na celu zamknięcie sprawy i zapewnienie wydania dziecka. -/-

38. W marcu 2003 r. ze skarżącym skontaktowała się agencja detektywistyczna i wskazała miejsce przebywania jego córki. Polska policja potwierdziła tę informację. -/-

39. W kwietniu 2003 r. skarżący przyjechał do Polski i spotkał się funkcjonariuszami policji odpowiedzialnymi za zaplanowaną akcję wydania dziecka. -/-

40. W dniu 14 kwietnia 2003 r. skarżący odnalazł córkę. Od tego czasu mieszkają razem w Kanadzie. -/-

6. Postępowanie w sprawie o rozwód -/-

41. W dniu 31 sierpnia 2001 r. Sąd Okręgowy w Warszawie ustalił tymczasowe miejsce pobytu dziecka przy matce na czas trwania postępowania rozwodowego. W dniu 7 grudnia 2001 r. sąd apelacyjny unieważnił to postanowienie, uznając je za niezgodne z artykułem 16 Konwencji haskiej. -/-

42. W dniu 22 marca 2007 r. sąd rejonowy orzekł rozwód między skarżącym a jego byłą małżonką, powierzył wspólne wykonywanie władzy rodzicielskiej nad K.S. obydwójgu rodzicom, oraz ustalił jej stałe miejsce pobytu przy ojcu. W dniu 22 stycznia 2008 r. sąd apelacyjny utrzymał to postanowienie w mocy. -/-

II. WŁAŚCIWE PRAWO MIĘDZYNARODOWE I KRAJOWE

A. Prawo międzynarodowe -/-

43. Na mocy artykułu 11 Konwencji o prawach dziecka z dnia 20 listopada 1989 r. opublikowanej w polskim Dzienniku Ustaw z dnia 23 grudnia 1991 r. Państwa strony „będą podejmowały kroki dla zwalczania

nielegalnego transferu dzieci oraz ich nielegalnego wywozu za granicę”. W tym celu Państwa „będą popierały zawieranie odpowiednich umów dwustronnych lub wielostronnych, albo przystępowanie do istniejących już umów”. -/-

44. Właściwe przepisy Konwencji haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę z 25 października 1980 roku, która została opublikowana w polskim Dzienniku staw z dnia 25 września 1995 roku stanowią co następuje :

Artykuł 1

« Przedmiotem niniejszej konwencji jest:

- a) zapewnienie niezwłocznego powrotu dzieci bezprawnie uprowadzonych lub zatrzymanych w jednym z umawiających się Państw, oraz ;
- b) zapewnienie poszanowania praw do opieki i odwiedzin określonych przez ustawodawstwo jednego umawiającego się Państwa w innych umawiających się Państwach . »

Artykuł 2

« Umawiające się Państwa podejmą wszelkie stosowne środki dla zapewnienia w granicach ich terytoriów realizacji celów niniejszej konwencji. Dla osiągnięcia tego wykorzystają one dostępne sposoby postępowania w nagłych wypadkach »

Artykuł 3

« Uprowadzenie lub zatrzymanie dziecka będzie uznane za bezprawne, jeżeli :

- a) nastąpiło naruszenie prawa do opieki przyznanego określonej osobie, instytucji lub innej organizacji wykonywanego wspólnie lub indywidualnie, na mocy ustawodawstwa państwa, w którym dziecko miało miejsce stałego pobytu bezpośrednio przed uprowadzeniem lub zatrzymaniem, oraz
- b) w chwili uprowadzenia lub zatrzymania prawa te były skutecznie wykonywane wspólnie lub indywidualnie albo byłyby tak wykonywane, gdyby nie nastąpiło uprowadzenie lub zatrzymanie.

Prawo do opieki określone w punkcie a) może wynikać w szczególności z mocy samego prawa, z orzeczenia sądowego lub administracyjnego albo z ugody mającej moc prawną w świetle przepisów ustawodawstwa tego państwa. »

Artykuł 6

« Każde umawiające się Państwo wyznaczy organ centralny w celu realizacji obowiązków wynikających dla niego z konwencji.

(...) »

Artykuł 7

« Organy centralne powinny ze sobą współdziałać i popierać współpracę między właściwymi władzami w ich odnośnych państwach w celu zapewnienia niezwłocznego powrotu dzieci oraz realizacji innych celów niniejszej konwencji.

W szczególności powinny one bezpośrednio lub przy pomocy jakiegokolwiek pośrednictwa podejmować wszelkie odpowiednie środki w celu :

- a) ustalenia miejsca przebywania dziecka bezprawnie uprowadzonego lub zatrzymanego ;
- b) zapobieżenia dalszemu zagrożeniu dla dziecka lub dalszym szkodom dla zainteresowanych stron przez podjęcie lub spowodowanie podjęcia środków tymczasowych ;
- c) zapewnieniu dobrowolnego wydania dziecka lub doprowadzenia do polubownego rozwiązania sporu ;
- d) jeżeli okaże się potrzebne - wymiany informacji dotyczących sytuacji społecznej dziecka ;
- e) przekazywania informacji o charakterze ogólnym dotyczących przepisów ustawodawstwa ich państwa, odnoszących się do stosowania konwencji ;
- f) wszczęcia lub ułatwienia wszczęcia postępowania sądowego i administracyjnego w celu uzyskania powrotu dziecka, a w stosownych wypadkach - ustalenia lub skutecznego wykonywania prawa do odwiedzin;
- g) przyznania lub ułatwienia w stosownych wypadkach, pomocy sądowej i prawnej, łącznie z udziałem adwokata i doradcy prawnego ;
- h) podjęcia niezbędnych działań administracyjnych, jakie mogą być konieczne i požądane do zapewnienia bezpiecznego powrotu dziecka ;
- i) wzajemnego informowania się na temat funkcjonowania konwencji oraz, tak dalece jak jest to możliwe, usuwania wszelkich przeszkód powstałych przy jej stosowaniu. »

Artykuł 11

« Władze sądowe i administracyjne każdego Umawiającego się Państwa powinny podejmować niezwłoczne działania w celu powrotu dziecka.

Jeżeli dana władza sądowa lub administracyjna nie podejmie decyzji w ciągu sześciu tygodni od daty wpłynięcia wniosku, wnioskodawca lub organ centralny państwa wzywającego z własnej inicjatywy lub na wniosek organu centralnego państwa wzywającego, może żądać przedstawienia powodów zwłoki (...) »

Artykuł 12

« Jeżeli dziecko zostało bezprawnie uprowadzone lub zatrzymane (...) i upłynął okres krótszy niż jeden rok od dnia uprowadzenia lub zatrzymania, zainteresowana władza zarządza niezwłoczne wydanie dziecka,

Władza sądowa lub administracyjna powinna zarządzić wydanie dziecka, nawet po upływie jednego roku, o którym mowa w ustępie poprzedzającym, chyba, że zostało ustalone, że dziecko przystosowało się już do swego nowego środowiska.

(...) »

Artykuł 13

« Bez względu na postanowienia artykułu poprzedzającego władza sądowa lub administracyjna państwa wezwanego nie jest obowiązana zarządzić wydanie dziecka, jeżeli osoba, instytucja lub organizacja sprzeciwiająca się wydaniu dziecka wykaże, że :

a) osoba, instytucja lub organizacja opiekująca się dzieckiem faktycznie nie wykonywała prawa do opieki w czasie uprowadzenia lub zatrzymania albo zgodziła się lub później wyraziła zgodę na uprowadzenie lub zatrzymanie; lub

b) istnieje poważne ryzyko, że powrót dziecka naraziłby je na szkodę fizyczną lub psychiczną albo w jakikolwiek inny sposób postawiłby je w sytuacji nie do zniesienia. »

Artykuł 17

« Okoliczność, że orzeczenie dotyczące opieki zostało wydane lub że może być uznane w państwie wezwanym, nie może sama w sobie odmawiać zwrotu dziecka na mocy niniejszej konwencji, jednakże władze sądowe lub administracyjne państwa wezwanego mogą wziąć pod uwagę, przy stosowaniu niniejszej konwencji, przyczyny wydania takiego orzeczenia. »

Artykuł 20

« Można odmówić zwrotu dziecka zgodnie z postanowieniami artykułu 12, jeżeli zwrot nie byłby dopuszczony w świetle podstawowych zasad państwa wezwanego, dotyczących ochrony praw człowieka i podstawowych wolności. »

B. Prawo polskie

45. 32. Właściwe przepisy cywilne i karne zostały przedstawione w wyroku Trybunału wydanego w następującej sprawie : *P.P. p. Polsce*, nr 8677/03, §§ 69-75, dn. 8 stycznia 2008 r. -/-

PRAWO

I. DOMNIEMANE NARUSZENIE ARTYKUŁÓW 8 I 6 § 1 KONWENCJI

46. Skarżący zarzucił naruszenie jego prawa do poszanowania życia rodzinnego z powodu beczynności władz krajowych w egzekucji decyzji sądów nakazujących powrót jego córki do Kanady. Przepis artykułu 8 Konwencji stanowi w tym zakresie, że:

« 1. Każdy ma prawo do poszanowania swojego życia prywatnego i rodzinnego, swojego mieszkania i swojej korespondencji.-/-

2. Niedopuszczalna jest ingerencja władzy publicznej w korzystanie z tego prawa z wyjątkiem przypadków przewidzianych przez ustawę i koniecznych w demokratycznym społeczeństwie z uwagi na bezpieczeństwo państwowe, bezpieczeństwo publiczne lub dobrobyt gospodarczy kraju, ochronę porządku i zapobieganie przestępstwom, ochronę zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności osób. »

47. Przywołując artykuł 6 § 1 Konwencji oraz prawo do wykonania postanowień sądów będących integralną częścią prawa do sprawiedliwego procesu, skarżący zarzuca ponadto, że polskie władze nie wykonały postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 października 1998 r. nakazującego wydanie dziecka ojcu. Pomimo, że są to te same okoliczności jak te przywołane w zakresie artykułu 8 Konwencji, Trybunał uznaje za zasadne zbadanie tego zarzutu po kątem ostatnio wymienionego przepisu.

A. Dopuszczalność skargi -/-

48. Rząd stwierdza, że skarżący nie wykorzystał krajowych środków odwoławczych. Podniósł, że mógł on wystąpić, na podstawie artykułów 23 i 24 Kodeksu Cywilnego z roszczeniem wobec Skarbu Państwa o naprawienie szkody powstałej wskutek naruszenia dobra osobistego, na skutek nieskutecznych działań polskich władz. -/-

49. Skarżący odpiera argumenty Rządu. -/-

50. Trybunał przypomina, że zgodnie z zasadą wyczerpania wszystkich krajowych środków odwoławczych, o której mowa w artykule 35 Konwencji skarżący musi wykorzystać powszechnie dostępne i wystarczające środki odwoławcze pozwalające na uzyskanie zadośćuczynienia za zarzucane naruszenie. Środki te muszą istnieć, zarówno w praktyce jak i w teorii, na wystarczającym poziomie pewności, co do ich skuteczności i dostępności. Jednak nie ma takich okoliczności, które narzucałyby stosowanie nieskutecznych i nieadekwatnych do sprawy

środków (*Andronicou i Constantinou p. Cypru*, dn. 9 października 1997 r., § 159, Zbiór 1997-VI).-/-

Ponadto, na podnoszącym zarzut niewyczerpania środków odwoławczych Rządzie ciąży obowiązek udowodnienia przed Trybunałem, iż w czasie, w którym okoliczności miały miejsce, środek odwoławczy był dostępny i skuteczny, zarówno w teorii jak i w praktyce, to znaczy był on dostępny, dawał skarżącemu możliwość wynagrodzenia krzywd oraz przedstawiał racjonalne przesłanki pozytywnego zakończenia sprawy (*Vincent p. Francji*, nr 6253/03, § 82, dn. 24 października 2006 r.).-/-

51. Powracając do przedmiotowej sprawy, Trybunał zauważa, iż Rząd ograniczył się do zacytowania przepisów prawa polskiego, nie przedstawiając przykładów, które dawałby pewność, że przywołany środek odwoławczy istnieje w praktyce. W szczególności, Rząd nie przedstawił żadnego postanowienia sądu, które zasądzałoby odszkodowanie w podobnej sprawie. -/-

52. Stąd, należy odrzucić zarzut Rządu niewyczerpania krajowych środków odwoławczych. Ponieważ nie ma żadnego innego powodu by uznać skargę za niedopuszczalną należy, zatem uznać ją za dopuszczalną.-/-

B. Meritum

53. Skarżący podniósł, że polskie władze nie podjęły wszystkich możliwych działań, by córka została mu zwrócona. Dziewczynka była przez długi okres odizolowana od świata i nie uczęszczała do szkoły. Skarżący uważa, że taka sytuacja szkodziła jego życiu rodzinnemu, które przez wiele lat, z powodu braku kontaktu z córką, praktycznie nie istniało. -

54. Rząd nie wypowiedział się w tej kwestii. -/-

55. Trybunał od razu zauważa, iż w przedmiotowej sprawie nie ma wątpliwości, że więź pomiędzy skarżącym a jego córką wchodziła w zakres życia rodzinnego w rozumieniu artykułu 8 Konwencji. -/-

56. Dlatego też należy ustalić, czy miał miejsce brak poszanowania życia rodzinnego skarżącego oraz jego córki K.S. Trybunał przypomina, że zasadniczym celem artykułu 8 jest ochrona jednostki przed arbitralnym działaniem władz publicznych. Dodatkowo zawarte są w nim pozytywne zobowiązania do skutecznej „ochrony” życia rodzinnego. W obu zakresach należy mieć na względzie zachowanie właściwej równowagi pomiędzy konkurencyjnym interesem jednostki a interesem ogółu; poza tym w obu z nich Państwo dysponuje określonym marginesem uznania (*Keegan p. Irlandii*, wyrok z dnia 26 maja 1994, seria A nr 290, str. 19, § 49). -/-

57. W zakresie powinności Państwa do podjęcia pozytywnych działań, Trybunał wielokrotnie stwierdzał, że artykuł 8 zawiera w sobie prawo jednego z rodziców do podjęcia środków zmierzających do ponownego połączenia się z dzieckiem oraz zobowiązanie władz krajowych do ułatwienia mu takiego powrotu (zob., np., *Ignaccolo-Zenide p. Rumunii*, nr

31679/96, § 94, ETPCz 2000-I, oraz *Nuutinen p. Finlandii*, nr 32842/96, § 127, ETPCz 2000-VIII).

58. Jednak powinność władz krajowych do podjęcia działań w tym względzie nie jest nieograniczona, gdyż zdarza się ponowne połączenie jednego z rodziców z dziećmi nie może nastąpić natychmiast oraz, że wymaga ono pewnych przygotowań. Charakter i zakres tych przygotowań zależy od okoliczności danej sprawy, a bardzo ważnym czynnikiem jest zawsze zrozumienie i współpraca osób w nie zaangażowanych. Władze krajowe powinny ułatwiać tę współpracę, a użycie środków przymusu w tej materii winno być ograniczone: władze muszą brać pod uwagę interesy i prawa oraz wolności tych osób, a w szczególności nadrzędny interes dziecka oraz prawa, które przyznaje mu artykuł 8. Obowiązkiem władz krajowych jest, zatem czuwanie nad zachowaniem właściwej równowagi, w przypadku, gdy kontakty z rodzicami mogą zagrażać tym interesom lub naruszać prawa. (wyżej cyt. *Ignaccolo-Zenide* § 94). -/-

59. W końcu, Trybunał przypomniał, że przepisy Konwencji muszą być stosowane zgodnie z zasadami prawa międzynarodowego, w szczególności odnoszącego się do międzynarodowej ochrony praw człowieka. (*Streletz, Kessler i Krenz p. Włochom* [GC], nr 34044/96, 35532/97 oraz 44801/98, § 90, ETPCz 2001-II, i *Al-Adsani p. Zjednoczonemu Królestwu* [GC], nr 35763/97, § 55, ETPCz 2001-XI). Co do pozytywnych zobowiązań nałożonych na Państwo-Stronę, dotyczących ponownego połączenia rodzica z jego dziećmi i wynikających z artykułu 8 Konwencji, powinny być interpretowane w świetle postanowień Konwencji haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę z dnia 25 października 1989 r., (wyżej cyt. wyrok *Ignaccolo-Zenide*, § 95) jak również w świetle Konwencji o prawach dziecka z dnia 20 listopada 1989 r.

60. Decydującą kwestią jest, więc dowiedzenie się czy władze krajowe podjęły wszelkie niezbędne kroki, jakich można rozsądnie oczekiwać, w kontekście zmiennych okoliczności każdej sprawy, w celu doprowadzenia do skutecznego wykonania decyzji. (*Hokkanen p. Finlandii*, wyrok z dnia 23 września 1994 r., seria A nr 299-A, str. 22, § 58). -/-

61. Należy przypomnieć, że w sytuacjach tego rodzaju, adekwatność zastosowanego środka jest oceniana przez pryzmat szybkości jego wdrożenia. W istocie, postępowanie związane z przyznaniem władzy rodzicielskiej, w tym również wykonanie postanowienia wydanego w tym względzie wymaga niezwłocznego działania, gdyż upływ czasu może spowodować nieodwracalne skutki w relacjach między dzieckiem a rodzicem, który z nim nie mieszka. Konwencja haska przewiduje cały zespół środków mających na celu zapewnienie niezwłoczny powrót bezprawnie uprowadzonych lub zatrzymanych dzieci w każdym umawiającym się Państwie. Na mocy artykułu 11 tej Konwencji władze sądowe lub administracyjne powinny podejmować niezwłoczne działania w celu powrotu dziecka, a przerwa w podejmowaniu działań przekraczająca

sześć tygodni może dać podstawę do żądania przedstawienia powodów zwłoki. -/-

62. W dniu 24 stycznia 1997 r., to jest w dniu złożenia przez skarżącego wniosku do polskiego Ministerstwa Sprawiedliwości, K.S. znajdowała się, co do tego nie ma wątpliwości, w sytuacji bezprawnego uprowadzenia. Sąd Rejonowy w Warszawie nakazał wydanie małoletniej ojcu od dnia 7 marca 1997 r. Niemniej jednak wyrok ten uprawomocnił się dopiero w dniu 7 października 1998 r., to jest w dniu wydania ostatniego postanowienia Sądu Najwyższego. Trybunał zauważa w tym kontekście, że Sąd Najwyższy potrzebował ponad trzech miesięcy do rozpoznania kasacji od wyroku sądu okręgowego z dnia 20 maja 1997 r. Następnie upłynęły znowu ponad trzy miesiące pomiędzy postanowieniem uchylającym w drodze kasacji wyżej wspomniany wyrok a pierwszym posiedzeniem sądu okręgowego, na którym sprawa była ponownie rozpatrywana. W końcu minęły jeszcze prawie cztery miesiące pomiędzy wyrokiem sądu okręgowego z dnia 17 kwietnia 1998 r. a odrzuceniem przez Sąd Najwyższy wniosku kasacyjnego zaskarżającego wyżej wymieniony wyrok (powyżej ust. 8-11). -/-

63. Ponadto, Trybunał zwraca uwagę, że w ramach postępowania wykonawczego wszczętego również w 1997 r. nie odnotowano żadnych działań między 2 grudnia 1998 r. tj. dniem wydania przez Sąd Rejonowy w Pruszkowie postanowienia nakazującego Pani E.S. wydanie K.S. ojcu, a 23 stycznia 2002 r. tj. dniem, w którym sąd w Warszawie wydał postanowienie nakazujące kuratorowi sądowemu wydanie małoletniej skarżącemu (powyżej ust. 19-20). Następnie Trybunał zauważa, że wiele zaangażowanych w sprawę organów państwowych zadowalało się przez kilka lat jedynie wymianą korespondencji, w której przekazywały sobie informacji na temat stanu poszukiwań, a spotkanie w sprawie zapewnienia skutecznej współpracy instytucji odpowiedzialnych za poszukiwania odbyło się dopiero w dniu 23 stycznia 2003 r. (powyżej ust. 24-30). Trybunał zauważa wreszcie, że chociaż władze krajowe ustaliły dwa razy miejsce przebywania K.S., to w każdym przypadku przyjeżdżały za późno na miejsce, pozostawiając w ten sposób osobom trzecim czas na przeniesienie małoletniej w inne miejsce. Dziewczynka została wydana ojcu dopiero 14 kwietnia 2003 r. i to tylko dzięki staraniom prywatnej agencji detektywistycznej (powyżej ust. 25, 29, 38-40). -/-

64. Trybunał przyznaje, że powodem utrudnień w tej sprawie było głównie zachowanie matki. Podkreśla on jednak, że w takim wypadku, do właściwych władz należy podjęcie odpowiednich kroków mających na celu użycia sankcji wobec matki za brak współpracy. O ile użycie środków przymusu wobec dzieci nie jest pożądane w takich delikatnych kwestiach, to nie można wykluczyć użycia sankcji w sytuacji niezgodnego z prawem zachowania się rodzica, z którym dziecko zamieszkuje. Nawet, jeśli krajowy porządek prawny nie umożliwia zastosowania skutecznych sankcji, to Trybunał uważa, że każde umawiające się Państwo powinno ustanowić

stosowny i wystarczający zasób przepisów prawnych, aby móc zapewnić poszanowanie pozytywnego obowiązku, jaki na nim ciąży na mocy artykułu 8 Konwencji, oraz na mocy innych instrumentów prawa międzynarodowego, które zostały przez to Państwo ratyfikowane. (*Maire p. Portugalii*, nr 48206/99, § 76, ETPCz 2003-VII). -/-

65. A w przedmiotowej sprawie, pomimo tego, że na przestrzeni siedmiu lat wszczęto trzy postępowania karne, to żadne z nich nie dało podstawy do wymierzenia jakiegokolwiek kary, gdyż, bądź wewnętrzne prawo nie zakładało, że przedmiotowy czyn jest przestępstwem, lub organy ścigania uznawały, że szkodliwość społeczna tego czynu jest znikoma (powyżej ust. 21-23). Trybunał nie odnotowuje również, podjęcia próby zastosowania jakiegokolwiek środka przymusu w postępowaniu egzekucyjnym (powyżej ust. 12-20). -/-

66. Z uwagi na powyższe, a także pomimo marginesu uznania w niniejszej sprawie, jaki przysługuje państwu wezwanemu, Trybunał stwierdza, iż władze polskie zaniechały podjęcia stosownych i skutecznych starań w celu wykonania przysługującego skarżącemu prawa do zwrotu jego dziecka, a tym samym naruszyły jego prawo do poszanowania życia rodzinnego, wynikające z art. 8. -/-

67. W efekcie nastąpiło naruszenie art. 8 Konwencji. -/-

II. ZASTOSOWANIE ARTYKUŁU 41 KONWENCJI

68. Artykuł 41 Konwencji stanowi,

“Jeżeli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów, oraz jeżeli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi taka potrzeba, o przyznaniu słusznego zadośćuczynienia pokrzywdzonej stronie.” -/-

A. Szkoda

69. Skarżący domaga się kwoty 33 098 dolarów kanadyjskich (CAD), będących równowartością około 20 900 EUR z tytułu poniesionej szkody materialnej. Kwota ta odpowiada wysokości poniesionej przez dwa przedsiębiorstwa skarżącego straty w czasie, gdy przebywał on Polsce. -/-

70. Domaga się on ponadto 20 000 CAD, będących równowartością 12 600 EUR z tytułu szkody moralnej. -/-

71. Rząd nie zajmuje w tej kwestii stanowiska. -/-

72. Trybunał nie widzi związku przyczynowego między stwierdzonym naruszeniem a żądaniami finansowymi skarżącego, co do szkody materialnej i odrzuca to żądanie. Natomiast, sądzi, że skarżący doznał szkody moralnej uzasadniającej przyznanie mu odszkodowania pieniężnego. Mając na uwadze okoliczności sprawy oraz odszkodowania

przyznane w podobnych sprawach (zob., np., *P.P. p. Polsce*, n° 8677/03, § 107, dn. 8 stycznia 2008 r.), Trybunał uważa, że zasadne jest przyznanie skarżącemu z tego tytułu 7 000 EUR. -/-

B. Koszty i wydatki -/-

73. Poza tym skarżący domagał się przyznania mu kwoty 88 897 CAD, będącej równowartością 56 100 EUR z tytułu zwrotu kosztów i wydatków, które rozkładają się w następujący sposób :

- a) 2 800 CAD z tytułu kosztów i wynagrodzenia adwokata, który reprezentował go przed polskimi organami sądowymi, oraz 24 316, 39 CAD z tego samego tytułu na adwokata w Kanadzie; na poparcie tego żądania przedstawił rachunki wystawione przez adwokatów; -/-
- b) 18 922 CAD z tytułu kosztów prywatnych detektywów ; przedstawił trzynaście przelewów bankowych dokonanych na rzecz jego brata; wszystkie mają tytuł „pomoc rodzinie”; -/-
- c) 16 253, 06 CAD z tytułu kosztów rozmów telefonicznych ; oświadczył, że, bilingi z rozmów telefonicznych obytych w tej sprawie liczą 350 stron, oraz, że na żądanie Trybunału jest w stanie je okazać; -/-
- d) 14 016, 60 CAD z tytułu 16 podróży do Polski w okresie pomiędzy 16 grudnia 1996 r. a 15 września 2002 r. ; przedstawił zestawienie lotów sporządzone przez biuro podróży; -/-
- e) 2 120, 43 CAD z tytułu kosztów podróży do Polski w kwietniu 2003 r. w czasie, której odzyskał on córkę ; przedstawił rachunki dotyczące kosztów podróży z Toronto do Warszawy oraz z Berlina do Toronto (okazany dokument jest wystawiony na nazwisko skarżącego i jego córki), oraz kosztów zakwaterowania w Berlinie;
- f) 274, 54 CAD z tytułu kosztów korespondencji z Trybunałem ; okazał w tym względzie szereg pokwitowań ;
- g) 194, 62 CAD z tytułu kosztów podróży do Ottawy, którą odbył w dniu 21 stycznia 2002 r. w celu spotkania z władzami kanadyjskimi; przedstawił hotelowy rachunek oraz fakturę z agencji wynajmu samochodu. -/-

74. Rząd nie wypowiada się w tej kwestii. -/-

75. Trybunał przypomina, że zwrot kosztów i wydatków z tytułu artykułu 41 zakłada, że należy wykazać, że kwoty te były rzeczywiście poniesione, niezbędne a ponadto, że miały racjonalny charakter (*Iatridis p. Grecji* (słuszne zadośćuczynienie) [GC], nr 31107/96, § 54, ETPCz 2000-XI). Poza tym, koszty sądowe podlegają zwrotowi jedynie w przypadku, gdy odnoszą się one do stwierdzonego naruszenia (*Van de Hurk p. Holandii*, wyrok z dn. 19 kwietnia 1994 r., seria A nr 288, str. 21, § 66). -/-

76. Trybunał uważa, że skarżący wykazał, że wydatki poniesione z tytułu wynagrodzenia adwokatów reprezentujących go do przez polskimi

organami sądowymi oraz z tytułu korespondencji z Trybunałem były rzeczywiste i konieczne. Stąd też, powinny być zwrócone w całości. -/-

77. W przedmiocie kosztów podróży i rozmów telefonicznych, Trybunał zauważył, że skarżący wykazał częściowo wysokość tych kosztów. Uznaje jednak, że bez wątpienia poniósł koszty z tego tytułu i że istnieją podstawy do ich zwrotu, o ile nie przekroczą one rozsądnego poziomu. -/-

78. Trybunał odnotowuje natomiast, że skarżący nie okazał żadnego wiarygodnego dowodu na wydatki poniesione na usługi prywatnych detektywów. W kwestii honorarium adwokata w Kanadzie, to nie odnoszą się one bezpośrednio do stwierdzonego naruszenia, a więc nie mogą być zwrócone. -/-

79. Wziąwszy pod uwagę wszystkie te czynniki, Trybunał uważa, że 6 000 EUR będzie rozsądną sumą za wszystkie koszty łącznie i przyznaje ją skarżącemu. -/-

C. Odsetki za zwłokę -/-

80. Trybunał uznaje, że odsetki z tytułu niewypłacenia zasądzonych kwot powinny być naliczone według stopy równej krańcowej stopie procentowej Europejskiego Banku Centralnego, powiększonej o trzy punkty procentowe. -/-

Z TYCH PRZYCZYN, TRYBUNAŁ JEDNOGŁOŚNIE,

1. *Uznaje* skargę za dopuszczalną ;
2. *Uznaje*, że doszło do naruszenia artykułu 8 Konwencji;
3. *Uznaje, iż*
 - a) pozwane Państwo winno wpłacić skarżącemu w ciągu trzech miesięcy, od dnia w którym wyrok stanie się prawomocny zgodnie z artykułem 44 § 2 Konwencji kwotę 7 000 EUR (siedem tysięcy euro) z tytułu szkody moralnej oraz kwotę 6 000 EUR (sześć tysięcy euro) z tytułu zwrotu kosztów i wydatków, która będzie przeliczona na polskie złote po kursie z dnia zapłaty, powiększoną o podatek, który może być pobrany; -/-
 - b) od wygaśnięcia wyżej wspomnianego terminu do momentu zapłaty będą płacone zwykłe odsetki według stopy procentowej równej krańcowej stopie Europejskiego Banku Centralnego stosowanej w tym okresie, powiększonej o trzy punkty procentowe; -/-

4. *Oddala* pozostałą część roszczenia skarżącego dotyczącego słusznego zadośćuczynienia. -/-

Sporządzono w języku francuskim i obwieszono pisemnie w dniu 22 września 2009 roku, zgodnie z artykułem 77 §§ 2 i 3 Regulaminu Trybunału. -/-

Fatou Araci
Wice Kanclerz

Nicolas Bratza
Przewodniczący